L-S 16.9-2012

KOLUMNI

Totta ja tarua Rauman keskiajasta

Tilasiko presidentti Kekkonen Neuvostoliitolta nootin v. 1961 edesauttaakseen uudelleen valintaansa?

Varmaa vastausta emme tule koskaan saamaan, vaikka kyse on vain 50 vuotta sitten tapahtuneesta asiasta, josta on olemassa lukematon määrä kirjallisia lähteitä: muistioita, asiapapereita, diplomatiakirjeenvaihtoa, muistelmia, elämäkertoja, artikkeleja ja syvälle porautuvaa tutkimusta.

Kuinka paljon vaikeampi onkaan tilanne silloin, kun yritetään selvittää ja kirjoittaa keskiajan historiaa. Kirjalliset lähteet ovat niukkoja, hajanaisia ja usein keskenään ristiriitaisia.

Keskiajan ihmisen maailmankuva ja mentaliteetti olivat hyvin omanlaisiansa, mikä täytyy huomioida noita lähteitä tulkittaessa. Pohjimmiltaan keskiaikatutkimuksessa kyse ei ole enemmästä eikä vähemmästä kuin keskiajan ja nykyajan kulttuurien välisestä vuoropuhelusta.

Rauma täyttää tänä vuonna 570 ja Rauman kirkko 500 vuotta. Vanha Rauma maailmanperintökohteena ja kaupungin matkailutoimen ja paikallisen yrityselämän panostukset kasvattavat vuosi vuodelta turistivirtojen määrää.

Tänä vuonna kirkossa on esimerkiksi vierailut jo 25 000 ihmistä! Kun vielä lisäämme, että Rauman seurakunta kirjoituttaa paraikaa omaa keskiajan historiaansa, niin voimme todeta oman kotikaupunkimme keskiaikaisten alkuvaiheiden olevan monipuolisesti kiinnostuksen kohteina.

Kuinka paljon erilaista tietoa Rauman historiasta onkaan liikkeellä! Yksi kertoo yhtä ja toinen toista. Tarinat historian hämäristä muokkaantuvat ja muuttuvat, syntyy kaupunkilegendoja. Myös tutkijoilla on omat, toinen toisistaan poikkeavat tulkintansa.

Jo Rauman historiankirjoituksen perinteiset klassikot, Lähteenoja, Alho, Papunen, Högman ovat monista asioista erimielisiä. Nykytutkijoista soppaa on eniten hämmentänyt Markus Hiekkanen, joka on rohkeasti uudelleen tulkinnut keskiajan kivikirkkojemme ikämäärityksiä.

Otetaan muutamia esimerkkejä: Jos menet Unajaan, kuulet aika pian jonkun kylän asukkaan toteavan tervettä kotiseutuhenkeä äänessään, että Rauma on alun perin perustettu Unajaan tai pikemminkin ensin oli olemassa Unajan kaupunki ja sitten se muuttui Raumaksi.

Unajalaisten puheilla on vahva historiantutkimuksellinen pohja. Mainitsemistani klassikoista Alho ja Papunen ovat heidän puolellaan, mutta esimerkiksi Lähteenoja kaataa unajalaisten niskaan kylmää vettä.

Entä sitten Rauman Pyhän Ristin kirkon syntymäpäivä eli kirkon vihkiminen 14.9.1512? Mitä silloin vihittiin? Kirkko vai kirkon valmiiksi saadut holvaukset vai pelkät kuorimaalaukset? Emme tiedä varmasti. Meillä on vain erilaisia tulkintoja.

Minkälainen ja kenen ylläpitämä oli keskiajalla oppilaitos nimeltään Rauman koulu? Entä onko Rauman kaupungin oikea syntymäpäivä 17. huhtikuuta?

Kuka sitten oli Matias Westh?

Tiedämme hänen kuolleen v. 1549 ja olleen Rauman kappalainen ja koulumestari. Mutta oliko hän kotoisin Rauman maaseurakunnan Soukaisten kylästä, entä oliko hän mahdollisesti Tukholman suomalaisen seurakunnan pappi 1530-luvulla?

Kirjoittiko hän Westhin koodeksin, varhaisimman suomenkielisen musiikki- ja messukirjan? Oliko hänen hengellinen kotinsa ja koulunsa Rauman fransiskaaniveljestössä?

Jos uskallamme vastata näihin kysymyksiin myöntävästi, niin silloin Raumalla on esittää todellinen suurmies. Sellainen jonka rinnalla Mölli ja Nortamo kalpenevat, sellainen jonka voi nostaa kansakunnan kaapin päälle sinne Agricolan, Lönnrothin ja Snellmanin viereen.

Avoimia kysymyksiä on paljon. Keskiaikatutkimus on luonteeltaan sellaista. Katsotaan mitä uutta Rauman seurakunnan historiantutkimusprojekti tuo tullessaan. Joka tapauksessa meidän on hyvä puhua kaupunkimme varhaisvaiheista pieteetillä sekä tiedostaa ja tuntea monien tulkintojen olemassaolo. Timeo hominem unius libri, sanottiin antiikissa.

Pelkään yhden kirjan ihmisiä.

VILLE NIITTYNEN

Kirjoittaja on johtava kappalainen.